

Donderdag 2 november 1916 – ochtendeditie

Te Gent (KVdW).

Uitzicht der stad

Gent, 27 oktober.

Ik heb nu drie volle dagen in Gent doorgebracht, en dit is de vierde ochtend. Ik heb rondgekeken als een vreemdeling, iemand, die in de hoofdstad van Vlaanderen geen belangen zou hebben, maar alleen twee ogen en enige zin voor opmerking. Iemand, die echter het Gent van voor de oorlog toch enigszins kent, en dus bij machte is te vergelijken met de tegenwoordige, trouwens louter uiterlijke, toestand.

Merkt die meneer iemand verschil?

Laat ik mijn onderwerp verdelen in drastisch verschijnen en in plastisch verschijnen, en mijn indrukken in die zin ordenen.

Drastisch, bewegend, is Gent niet de bedrukte en gedrukte, half dode en half verlaten stad, die men zich allicht in het Generaal-Gouvernement voorstellen zou. De verbeelding heeft ons onder de bezetting heel wat poetsen gespeeld; die poetsen zouden alleen voor filosofen, die zich de wereld alleen maar als subjectieve voorstelling kunnen indenken, hoogst onfatsoenlijk voorkomen; de gewone mens hebben zij geleerd, zich schrap te zetten tegen vooropgezette beelden, die wij meestal hebben uit slechte literatuur. Goddank, het leven is rijker en meer verscheiden dan onze verbeelding; het kan ons verrassingen bezorgen, die ons storen, omdat zij onze koppige en eigenwijze denkbeelden omverwerpen en te niet doen; wij mogen het echter dankbaar zijn, dat het ons steeds voorkomt als onvergankelijk en daardoor steeds opnieuw hoopgevend.

De mensenbeweging op straat, de dagelijkse handel en wandel, lijken dus in Gent zo goed als onveranderd: op weinig na die van voor de oorlog, naar de onderscheiden delen van de dag ze doen aanwakkeren of verslappen. Tegen de middag en bij invallende avond natuurlijk veel groter dan 's ochtends en bij naderende nacht; maar voor een oud-Gentenaar als ik, hij moge Gent sedert een paar lustra verlaten hebben, precies als vroeger op hetzelfde uur. Althans, het weze eens en voor altijd gezegd, oppervlakkig beschouwd.

Geen verrassing dus, voor wat Zivilpersonen aangaat.

Een halve verrassing, wat betreft das Militär.

Gent immers ligt midden in de Etappe. Het is een soldatenstad geworden. Er zijn dus betrekkelijk heel wat meer soldaten dan te Brussel. Dat is echter het opmerkelijke niet: het opmerkelijke is, dat het te Gent echte soldaten zijn. - Te Brussel zien wij niet anders dan landstormmannen, die aan hun verlaten zaken denken, en zich bekommeren om hun kinderen.

In Gent valt het verschil de Brusselaar onmiddellijk op: hier niets dan flinke, meestal jeugdige manschappen, die, in lange en diepe kolommen, marcheren als echte soldaten, muziek in top, bereden officieren aan hun hoofd: een schouwspel, dat de hoofdstad sedert twee jaar heeft verleerd. Gisteren vierden de Duitsers hier hun successen in de Dobroedzja: de soldaten zongen opgewekt onder het stappen, gelijk toen ze in augustus '14 voor het eerst ten oorlog togen. En de indruk was niet die van gedruktheid voor de bevolking, of van ijzeren tucht voor de manschappen, zoals men zich in de Etappe denken zou: hij was lichter, levendiger dan te Brussel.

Wil het zeggen, dat de gedruktheid niet bestaat, dat de tucht minder zou zijn dan in het Generaal-Gouvernement? In schijn, waar het hier

om gaat, was het althans zo. In werkelijkheid natuurlijk anders. De gedruktheid laat ik er voor heden buiten; wat tucht betreft, kan ik wel zeggen, dat hij er in wezen is.

Een voorbeeld ervan levert mij het plastische, onbeweeglijke stadsuitzicht, waarop ik even overstap. Er is namelijk in Gent een maatregel getroffen, die ieder, welke het Gentse volkskarakter enigszins kent, zeker toejuichen zal. Dat karakter is nors en kittelorig, "fiévreux, redoutable et narquois", gelijk Verhaeren het merkwaardig raak uitdrukt. Toen op 12 oktober 1914 de Duitsers Gent binnenrukten, om er te blijven, was mijn eerste vrees: botsing tussen de Gentse bevolking en de bezetter. Daar is, de goden dank, niets van gekomen, eenvoudig omdat men de soldaten de toegang tot de meeste drinkgelegenheden ontzegt heeft. Niet alleen werden er te Gent ruim tweeduizend herbergen en koffiehuzen gesloten: op zeer enkele na, die "nur für Heeresangehörige" voorbehouden zijn, leest men aan het raam der talloze anderen: "Für Heeresangehörige verboten"; en verboden is dik onderlijnd, en - men gaat er haast met de Heeresangehörige, wie toch niemand recht op dorst ontkennen kan, compassie om krijgen ...

Die aanplakbiljetten, zwart of wit, zijn niet de enige plastische wijziging, of verrijking, die Gent heeft ondergaan. Gent is een door en door Vlaamse stad, die, naar mij onder dit bezoek is gebleken, Vlaamser en Vlaamser wordt. Wie het weten kan, bevestigde het mij heden nog: meer en meer ontwaakt het Vlaamse bewustzijn, ook in de hogere standen; en dat is een groot geluk. Heeft de bezettende overheid dat bewustzijn vastgesteld? Althans heeft zij het Vlaamse wezen van Gent bevestigd door haast reusachtige borden op elke straathoek. Daar placht men tot voor de oorlog de naam der straat vermeld te vinden, Vlaams eerst, Frans daaronder, in witte lettertjes als kubistische wolkjes op een ijzeren plaat, die blauw was als een Napolitaanse hemel. De Duitsers hebben nu, telkens daaronder, een

bord laten plaatsen, waar zwart op wit - de Duitse, en toevallig ook de Gentse kleuren, - de Vlaamse naam, en de Vlaamse alleen overtuigend op uitkomt.

Dat zijn, behalve wat vlaggen, de enige plastische wijzigingen in het decor. Er gebeurt echter wel iets nieuws, iets drastisch weer, ... achter de schermen. Gent telt heel veel weidse en prachtige patriciërshuizen, die ons, klein behuisde Brusselaars, telkens met weemoed vervullen. De bewoners waren vermoedelijk gevluht: de Duitsers betrokken hun schone woningen. Zij houden van open lucht, - zelfs als het motregent: de ramen staan wijd open, en het blijkt dat de bezetters niets van hun doening verbergen willen.

Kom ik weer buiten huis en op straat, dan zie ik ... dat ik, behalve het reeds beschrevene, niets meer te zien heb.

Behalve dan twee schouwspelen, die mij eergisteren en gisteren troffen.

Eergisteren zag ik, tot mijn grote verbazing, een lange rij gesloten koetsen voorbijrijden, voorgezeten door een onvermurwbaar uitzierende koetsier, en die inhielden niets dan dames, waar het blanketsel mij van opviel. Ik vroeg inlichtingen aan de gegalonneerde man. Hij antwoordde mij joviaal: "Hawel, dat zijn ..." - Mevrouw, ik zal met het woord uw oren niet kwetsen. Weet alleen dat hij bedoelde: vrouwen, die zich buiten de lopende zedelijke begrippen hebben gesteld, en voor die vrijheid gaarne uitkomen. Deze dames wordt nu sedert kort de attentie bewezen, dat men ze geregeld aan hun woningen, die ze doorgaans met enkelen samen betrekken, afhalen gaat in een dubbel bespannen rijtuig, om ze te brengen bij een dokter, die naar hun gezondheid informeert. Waarna ze even feestelijk, als vorstinnen op kroningstournee, naar hun paleizen terug worden gevoerd.

Dat is een innovatie.

Er is, sedert enkele dagen, een andere innovatie.

Daar schrijf ik u morgen over.

Donderdag 2 november 1916 – avondeditie

Geen berichten over België.